

ALTERNATİF BİR TURİZM:

Türkiye'de yayla turizmi ve Karadeniz yaylaları

İSMAİL KIZILIRMAK

I. GİRİŞ

Türkiye'de turizm sektörünün tatil turizmine bağlı olarak deniz-kum-güneş üçgeni üzerinde kurulması nedeniyle yılın belli dönemlerinde turist çekebilme sansına sahiptir. Türkiye, tüm yörelerinin doğal, tarihsel ve kültürel zenginliklere sahip olması nedeniyle tatil turizmiyle birlikte diğer turizm çeşitleri için çekim unsuruna da sahip bulunmaktadır.

Turizm sektörünün Ege ve Akdeniz kıyılarında yoğunlaşmaya başlamasıyla birlikte yapılaşmanın artması beraberinde çevre problemlerini de gündeme getirmiştir. Çeşitli ülkelerde yapılan araştırma sonuçlarına göre, bozulmamış bir doğaya olan talebin artmakta olduğu görülmektedir. Gelecekte dünya turizm hareketlerinden en karlı çıkacak olanlar da, doğal güzelliklerini koruyabilen ülkeler olacaktır (Çetin 1992, s. 21).

Buradan hareketle, turizm hareketlerindeki "yumuşak turizm" veya "yeşil turizm" gibi adlarla açıklanan yeni turizm türü yani "yayla turizmi" günde gelmektedir.

II. YAYLALAR

Yayla kelimesi, dağ tepelerindeki düzlüklere verilen isimden gelmektedir (Var 1992, s. 63). Özellikle ülkemizde en zengin yayla potansiyeline sahip olan Doğu Karadeniz Bölgesi yaylalarının en belirgin özelliği, hayvancılığa elverişli zengin bitki örtüsüne sahip olmalarıdır. Bu nedenle yayla kelimesi aynı zamanda, "otlak" ve "mera" sözcükleriyle de eşanlamlı olarak kullanılmaktadır (Canalıoğlu 1995, s.3).

Yaylalar, son yıllara kadar rekreasyonel ve turizm amaçlı kullanımdan çok, o yörede

yaşayan halkın hayvanlarını kolaylıkla beslemek ve kışlık yakacak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla genellikle Haziran ayı başından Ağustos ayının sonuna kadar yaşadıkları yer olmuştur. Yöre halkınca yaylaya çıkma, doğal ve ekonomik nitelikleri olmasının yanı sıra, kültürel ve sosyal olgu olarak da büyük önem taşımaktadır. Yaylaya çıkmak, yüzyıllardan bu yana gelenek haline gelmiştir ve yöre kültüründe bu geleneğin en belirgin ifadesi de, yaylaya çıkılan dönemlerde binlerce kişinin katılımıyla düzenlenen yayla şenlikleridir.

Günümüzde büyük şehirlerde yaşayan insanların şehrin gürültüsü ve kirliliğinden kaçıp, doğal güzelliklere sahip sessiz alanları tercih etmelerinin doğal bir sonucu olarak, özellikle kışı şeridindeki tatil yörelerinin sıcak ve nemli havasına karşılık yaylaların çok çeşitli bitki örtüsüne sahip olması, ormanları, krater gölleri, ırmakları, dereleri, tarih, kültürel ve arkeolojik değerleri, dağ ve doğa yürüyüşleri, rafting, kış sporları, av ve spor olka balıkçılığı, cim kayağı, şifalı suları, yayla şenlikleri ve el sanatları gibi değerleri taşıması nedeniyle turizm çekim merkezi olmalarına olanak sağlamaktadır (Canalıoğlu 1995, s. 3).

Yayla turizminin sahip olduğu potansiyel zenginlikler yukarıda sözü edilen alternatif turizm çeşitleriyle bir bütün olarak ele alındığı zaman, Türkiye'de turizmin çeşitlendirilmesi ve turizm hareketlerinin bütün bir yıla yayılması mümkün olabileceği gibi, dünya turizm hareketlerinde söz sahibi olan Akdeniz ve Avrupa Birliği ülkelerinde yaylacılık geleneğinin olmaması da ülkemiz turizm sektörü açısından büyük bir şanstır (İmre ve Gürbüz 1994, s. 163).

Yayla turizminin sahip olduğu potansiyel zenginlikler alternatif turizm çeşitleriyle bir bütün olarak ele alındığı zaman, Türkiye'de turizmin çeşitlendirilmesi ve turizm hareketlerinin bütün bir yıla yayılması mümkün olabilecektir.

İsmail Kızılırmak: Lisans, Çukurova Üniversitesi İİBF Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (1987); yüksek lisans, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Programı (1990); doktora, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Programı (halen Öğrenci), Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Meslek Yüksek Okulunda öğretim görevlisi.

Ülkemizde alternatif turizm çeşitleri kapsamında ele alındığında yayla turizminin günümüze kadar yeterince gelişmemesininin temel nedenleri arasında tanıtım ve pazarlama çalışmalarının yetersiz olması, altyapı yatırımlarının yok denecek kadar az olması ve istenilen düzeyde turizm işletmesinden yoksun bulunmasıdır.

İL ADI	YAYLA ADI
Sinop	Güzfındık-Bozarmut, Kurugöl, Akgöl
Ordu	Keyfalan, Çambaşı, Turnalık, Perşembe, Argın, Boztepe Mevkii
Giresun	Bektar, Kümbet, Yavuzkema1, Melikli Ovası, Evliya Düzü, Ayraç Mevkii, Honolan (Kulakkaya) Mevkii, Anastos, Tamzora, Çatrak
Trabzon	Kirazlı, Lapozan, Salma, Manavra, Çakırgöl, Livayayla, Cami Boğazı, Haçkalı Oba, Erikbeli, Saz Alanı, Sis Dağı, Kadırğa, Çatma Obası, Karadağ, Hıdırnebi, Kuruçam, Uzungöl, Pazarcık.
Rize	Ayder, Aşağı ve Yukarı Kavran, Baş Yayla, Anzer, Çağırankaya, Göl Yayla, Rüzgürlü Köyü Yaylası, Çayrakar, Elevit.
Artvin	Bilbilan, Şavsat-Karagöl, Kafkasör, Borçla-Karagöl, Karanlık Meşe, Kaçkar Dağı, Yaylalar Köyü.
Gümüşhane	Zigana (Kaya Merkezi) Yaylası, Altıntaşlar, Şiran-Tomara Şelalesi, Çampiknik.
Bayburt	Şiran Dağı (Kaya Merkezi), Sultanmurat, Soğanlı Yaylaları.

TABLO-1: Karadeniz bölgesindeki yaylaların listesi

Bütün bu olumlu gelişmelerin sonucunda Karadeniz Bölgesi'nin sahip olduğu yaylaların en verimli şekilde turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında ülke turizmine kazandırılabilmesi amacıyla bir dizi çalışma başlatılmıştır. Yapılan çalışmaların sonucunda, Karadeniz Bölgesi'nde tespit edilen ve turizm merkezi ilan edilerek, 1/

25.000 ölçekli imar planları yapılan yaylalar Tablo 1'de görülmektedir.

Ülkemizde alternatif turizm çeşitleri kapsamında ele alındığında yayla turizminin günümüze kadar yeterince gelişmemesininin temel nedenleri arasında tanıtım ve pazarlama çalışmalarının yetersiz olması, altyapı yatırımlarının yok

denecek kadar az olması ve istenilen düzeyde turizm işletmesinden yoksun bulunmasıdır.

III. ÖNERİLER

Yayla turizminin gelişebilmesi, sorunların en kısa zamanda çözüme kavuşturulmasıyla mümkün olabilecektir. Bu amaçla;

1. Şu anda yayla turizmine yönelik olarak varolan iç turizm talebinin yanı sıra yapılacak olan etkin tanıtım ve pazarlama çalışmalarıyla dış turizm talebinin de oluşturulması sağlanmalıdır.

2. Altyapı tesislerindeki yetersizliğin bir an önce tamamlanarak, yaylaların turizm faaliyetlerine açılması gerekmektedir. Altyapı yatırımları içerisinde en önemlisini oluşturan, ulaşımı kolaylaştıracak yol çalışmalarının bir an önce bitirilmesi gerekmektedir.

3. Yaylalarda ortaya çıkacak konaklama ihtiyacı için mevcut evlerin yöre mimarisine uygun olarak restore edilmesinin teşvik edilmesi ve maddi gücü yetersiz yöre halkına uygun kredilerin sağlanması gerekmektedir.

4. Yayla turizminin gelişmeye başlamasıyla birlikte, yörede betonlaşmaya dayalı çok katlı ikinci ev yapımının hızla arttığı söylenebilir. Yerel yönetimler tarafından alınacak kararlarla bu yapılaşmaya izin verilmemelidir.

5. Yaylalarda mülkiyet sorunlarının bir an önce çözüme kavuşturulabilmesi için ilgili bakanlıklar arasında koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

6. Yöre halkının ekonomik gelir düzeyinin yükselmesine, aynı zamanda gelecek olan turistlerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tesislerin yapımının özendirilmesi ve kredi verilmesi gerekmektedir.

7. Turizm hareketlerinin gelişmeye başlamasıyla birlikte, doğa ve çevre kirliliği ile ilgili önlemlerin alınması gerekmektedir.

8. Yöre halkının turizm konusundaki bilgilerinin artırılabilmesi amacıyla eğitim ile ilgili çeşitli faaliyetlerin oluşturulması gerekmektedir.

9. Yayla turizmine yönelik çalışmalarda, yöre halkıyla işbirliğine önem verilmesi gerekmektedir.

IV. SONUÇ

Sonuç olarak, yayla turizminin geliştirilmesi amacıyla yapılacak çalışmalarda çevre kirliliğini ve betonlaşmayı hızlandıracak hatalara düşülmemesi gerekmektedir. Yapılacak olan planlar ve yürütülecek çalışmalar sistemli bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Yayla turizminin gelişmesi, Türkiye'ye döviz girişini arttıracak gibi, ülke turizminin de bütün bir yıla ve ülkeye yayılmasına olanak verecektir. □

KAYNAKÇA

ÇETİN, İhsan (1992), "Doğu Karadeniz Bölgesi Turizmi", *Doğu Karadeniz Turizmi Konferans-Workshop, 22-25 Haziran 1992*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

VAR, Mustafa (1992), "Trabzon ve Rize İllerinde Rekreatyonele Değeri olan Yaylaların Turizm Açısından İncelenmesi", *Doğu Karadeniz Turizmi Konferans-Workshop, 22-25 Haziran 1992*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

CANALIOĞLU, Volkan (1995), *Yayla Turizmi, Karadeniz Gazetesi*, 30.10.1995.

İMRE, Nurettin ve Ahmet GÜRBÜZ (1994), "Turizmin Çeşitlendirilmesi Projesi Kapsamında Yayla Turizmi Sorunları, Çözüm Önerileri ve Niksar Çamıçığı Yaylası", *Turizm Yıllığı 1994*, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayını, Ankara.

BAKIRCI, Mehmet (1992), "Doğu Karadeniz Bölgesinin Turizme Kazandırılması" *Doğu Karadeniz Turizmi Konferans-Workshop, 22-25 Haziran 1992*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

Yayla turizminin gelişmesi, Türkiye'ye döviz girişini arttıracak gibi, ülke turizminin de bütün bir yıla ve ülkeye yayılmasına olanak verecektir.